

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De Præsentiâ Parochi, & Testium. Caput II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS SEXTVS
DE
SOLENNITATIBVS
CONTRACTVS
MATRIMONII.

CAPUT I.

CAPUT II.

Quenam sint eiusmodi Solennitates?

De prima Solennitate, quæ requirit præsentiam Parochi, & Testium.

§. I.

Qua ratione hanc inducere Tridentinum potuit?

1. **T**ametsi hoc explicare pertineat ad Theologos Scholasticos, breviter tamen id innuere, alienum à nobis non est.

2. Propter bonum commune, bonamque gubernationem valet potestas humana irritum reddere contractum civilem, siue ipsum contractum irritando, siue inhabiles reddendo personas ad hoc, vel illo modo contrahendum, ut defacto jus civile gessit, quando irritavit contractus Minorum initos sine Tutoris licentia, &c. & Jus Ecclesiasticum, quando irritavit Professiones Religiosas ante annum 16. ætatis, & ante annum Novitiatum emissas; ergo Potestas Ecclesiastica, in qua tesider summa auctoritas circa ea, quæ ad bonum commune, & circa gubernationem Fidelium pertinent, potuit, ad tollenda innumera scandala, quæ oriebantur ex Matrimoniis clandestinis, potuit, inquam, irritum reddere contractum Matrimonii initum sine præsentia Parochi, & Testium, irritando ipsum contractum sic celebratum, immò, & reddendo personas sibi subditas inhabiles ad contrahendum sine dicta præsentia.

Kkk Hoc

L
a Trid. sess.
24. c. 1.
de ref. ma.
4. qu.
2. 27.
3.
Sanc. lib.
matr. d.
m. 1.
Pontif.
m. 6.
anch.
m. 2.
Verric.
lib. 1. c. 4.
14.
infra.
de obli.
t. c. 4.
1.
b. infra c.
35. l. 2.
c. Boss. de
matrim.
cap. 1.
f. 32.

DUæ potissimum sunt: Altera, inducta à Tridentino, a illa est, ut Matrimonium contrahatur coram Parocho, & Testibus. Altera, à Sacris Canonibus aliàs lata, sed ab eodem Tridentino ibidem confirmata, est, ut antequam Matrimonium per verba de præsentia celebraretur, præmittantur denunciationes. Est etiam alia tertia minoris momenti solemnitas, seu cerimonia, qua Matrimonium contractum benedici à Parocho solet, & de hac etiam erit suo loco paulò inferius opportuna tractatio.
2. Inter illa autem duo priora maximum discrimen intercedit; Si enim non adsint Matrimonio Parochus, & Testes, nullum est Fidelium Matrimonium, & sine dubio graviter peccabitur: At, si non præmittantur denunciationes, peccabitur quidem modo inferius b explicando, sed validum erit matrimonium.
3. Dixi (Fidelium) nam ad Matrimonia Infidelium, quamvis temporaliter subjectorum Ecclesiæ, hæc decreta non extenduntur; unde Matrimonia Judæorum, Turcarum, & hujusmodi, nec præsentia Parochi, & Testium indigent, nec denunciationibus. Eosdem, quando jam conjugati veniunt ad fidem, non obligari ad supplendas prædictas solemnitates, rectè notat Bossius. c

Tamburini de Sacramentis.

Hoc posito sic prosequimur argumentationem, quo pacto etiam solvimus objectionem, quæ afferri contra nos potest.

3. Materia, & Forma Sacramenti Matrimonii est validus contractus inter virum, & feminam, sed Ecclesia potest facere, ut hic contractus non sit validus juxta jam dicta, ergo potest facere, ut tunc non fiat Sacramentum Matrimonii. Id, quod non est absolutè, seu formaliter, & directè mutare materiam, & formam Sacramenti, ad quam mutationem nulla humana potestas se extendit; sed est illam mutare consequenter, & indirectè, quod nullum est inconveniens. Finge, me posse, hunc panem mutare in lapidem, jam non constabit in eo lapide Consecratio Eucharistica, & tamen tunc non dices, me absolutè mutasse Materiam Eucharistiæ, & rectè; solum enim possem dici, mutasse indirectè, & consequenter: quod certè inconveniens nullum affert. Ita proportionaliter in casu nostro, &c.

§. II.

Explicatur prima dicta Solemnitas, qua est presentia Parochi.

1. **I**ta necessaria est presentia Parochi, a *Castr. d.* dum Fidelium Matrimonia contrahuntur, ut, si fortè contrahantur coram toto p. 13. §. 8. populo, uno tamen absente Parocho, nulla n. 9. conflurgant Matrimonia. Quod verum et b *Boss. c. 1.* jam est in casu urgentissimæ necessitatis, ut, de *matr.* si expediret morti proximos conjuges Matrimonio legitime copulari, ad salvandum c *Sanc. lib.* honorem alterius, vel ad prolem legitimandam, & Parochus in loco degens, præfens d. 27. n. 4. adesse non possit. Quamvis enim aliqui *Coninc. d.* apud Castrop. a & alii apud *Bossium*, b qui 27. *dub. 1.* ad idem propender, censuerint, non esse nu. 11. credibile Tridentinum voluisse comprehendere casum tantæ necessitatis, unde putave- s. 6. n. 3. rint, validum tunc fore Matrimonium sine G. *Hurt. d.* Parocho; tamen communiter DD. contra- s. *de matr.* rium sentiunt, etiam si adfuerint plures Te- s. *diff. 3. n.* stes; arque cum his est omnino sentiendum; n. *Avr.* quia verba Tridentini sunt valde uni- qu. 6. *de* versalia; & clara. Ita *Sanch. c.* aliique passim. V. *Cate-* *rum.*

Hæc dispositio, an liget ignorantes?

2. Quid, si contrahentes per ignorantiam invincibilem hoc Decretum omnino nescierent?

Respondeo, adhuc Matrimonium sine Parocho nullum fore, quia irritatio hæc Matrimonii clandestini non est pœna delicti, quam pœnam non subit ignorans, sed est dispositio legalis, quæ etiam ignorantes afficit. Lege *Coninck*, & alioque.

An Matrimonium sine Solemnitate initum, propria auctoritate, dissolvi queat?

3. Ex certa doctrina, quam hactenus protulimus, sequitur Primò, tuta conscientia, posse sic contrahentes, nulla ab aliquo petita venia, Matrimonium dissolvere, ubi scandalum nullum sequeretur; in hujus enim timore debet ad Judicem Ecclesiasticum recurrere, vel alio modo prudenti, occurrere scandalo. Vjde *Bossium*. e Quomodo autem obligetur alter ex conjugibus, vel restituere interesse fortè alteri illatum, vel iterum legitime contrahere ob copulam fortè extortam, cui non nisi legitimis Nuptiis satis fieri possit, vel ob aliam rationem, alibi f satis dictum est à nobis.

A Tridentino sublata jam sunt Matrimonia præsumpta.

4. Sequitur Secundò, jam hodie post Tridentinum sublata esse Matrimonia, sive præsumpta, sive per tacitum consensum inita, quia, cum de illo tacito, vel præsumpto consensu testari non possit Parochus, nullum semper erit ejusmodi Matrimonium, utpote sine necessaria Parochi presentia celebratum.

5. Hinc, quamvis olim, g sponitalia inter puberes transirent in Matrimonium per copulam subsequentem affectu maritali habitam, & quamvis sponitalia inter impuberes, vel inter impuberem, & puberem transirent in Matrimonium per copulam ætate perfecta simili maritali affectu habitam, vel per actus alios similes, quibus juri interpretatione explicabatur consensus de presentia in 6.

fit per cohabitationem cum Sponsa, per traditionem ejusdem in domum Sponsi, per annulum in digitum Sponsæ immisum, per oscula, &c. Et quamvis validum a item fieret Matrimonium contractum cum serva, vel servo, si post cognitam servitutem haberetur copula: quamvis, inquam, hæc, & similia, ita olim fuerint, hodie tamen non ita; quia post Tridentinum requiritur, ut dictum est, præsentia Parochi, & Testium, qui scilicet possint de contracto Matrimonio fidem facere.

Quid in locis, ubi Tridentinum non receptum, vel ubi Parochi non adsunt?

6. Jam verò duplex exceptio, seu melius duplex explicatio advertenda est circa prædictum Tridentini Decretum. Nam Primò, ipsum non procedit pro locis, ubi Tridentinum non est receptum, vel legitima consuetudine abrogatum fortè est. Secundò, nec procedit pro locis, ubi, nec Parochi habitant, nec eorum vicegerentes, nec adsunt proxima loca, ubi iidem incolant.

7. Prius ex his patet, quia ex regulis generalibus lex non obligat, ubi ea recepta non est, vel, ubi est abrogata.

8. Posterius autem probatur, quia casus pro quibus servari lex physicè non potest, videtur legislator excipere. Ita Coninck, b d. 27. n. & Hurtadus. e Adhiberi tamen in hoc casu debent Testes, quia hi adesse jam possunt, ut sic servetur, quantum fieri potest, forma d. 1. de Concilio.

matr. diff. Dixi. (Physicè non potest) moralem s. alique enim necessitatem (sic appellemus distinctionis gratia) modo numero primo exclusimus.

9. Castropalaus d. dicens, se sentire cum reliquis Doctores, refugit admittere hanc doctrinam; Verùm ego duo inquirò breviter ab ipso. Primò, rationem aliquam, cur ejusmodi doctrinæ noñ acquiescere? Sed ille vix ullam affert.

Secundò, cur dicat (cum reliquis Doctores) quasi, non nisi Coninck, & Hurtadus hanc sententiam tenuerint. At Diana e cum attulisset de hac re declarationem Sacræ Congregationis Concilii, quam nos mox afferemus, factam multò ante, quam Castropalaus scripserit, multos citat Auctores,

quorum non pauci ipso Castropalao sunt antiquiores, Less. Silvest. Layman, Joannem Præpositum, Petrum Marcantium, Jacobum item Marcantium, aliofque, quos, & alios citat, sequiturque Bofsius. f

Juvat autem prædictam declarationem hic subscribere, propter multos casus, qui in ea deciduntur; est autem tenoris sequentis ad Episcopum Trichaniensem die 19. Januarii 1605. Missam.

10. *Congregatio Concilii censuit. Primò, ubi Decretum Concilii non est publicatum, valere Matrimonia contracta absque observantia formæ à Concilio præscripta.*

11. *Secundò, publicationem præsumi, ubi Decretum fuit aliquo tempore in Parochia, tanquam Decretum Concilii observatum.*

12. *Tertio, Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti c. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & propterea, etiam ipsorum Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro Hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse.*

13. *Quartò, Vbi etiam constat, Decretum Concilii esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum, sed Parochialis Ecclesia, ut potè vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itam careat Episcopo, atque Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusq; alius ibi sit, qui vices Parochi, vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi, servata tamen in eo in quo potest, forma Concilii, id est, adhibitis saltem duobus Testibus.*

14. *Quintò, Si existent quidem Parochus, & Episcopus, sed, nullo constituto Vicario, uterque metu Hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur, ubi nam sit, vel eodem metu à Diocesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum absque forma, adhibitis tamen, ut dictum est, duobus Testibus.*

Quod autem attinet ad casum specialem in Scripturis contentum, Congregatio ita duxit respondendū. Cum secundum ea, qua proponuntur, Matrimonium fuerit contractum in Parochia, ubi fuerat publicatum dictum Decretum, & extaret in Diocesi Anverpiensi, cujus erat Parochia, Vicarius, qui juxta Concilii Decretum poterat providere, utique hujusmodi Matrimonium

Kkk 2 abique

f Bof. de
mat. c. 1.
§. 24.

absque forma contractum, esse nullum. Hactenus Sacra Congregatio.

Accedentes ad loca, ubi Tridentinum non est receptum, vel inde recedentes, an ligentur à dicta Solemnitate?

15. Vir, & fœmina degentes in loco, ubi Tridentinum receptum erat, volentes contrahere Matrimonium, transferunt in locum, ubi non erat receptum, ibique clandestinè contraxerunt, licitè; & validè id attemptarunt?

Respondeo. Hi sanè peccaverunt, sicuti, ante Tridentinum ex communi sententia (quam habet Castrop. a) peccabatur ab iis, qui clandestinè contrahebant, agebant enim contra Sacros Canones severe prohibentes Matrimonia clandestina, licet tunc non sub pœna irritante, quàm certè prohibitionem non obscurè indicat Tridentinum, b dum sic ait: *Ecclesia semper Matrimonia clandestina detestata est.*

16. At verò, quoad valorem? Respondeo, Non ignobiles DD. sine distinctione resolvunt hos contraxisse validè. Ratio est, inquit, quia hoc Tridentini Decretum non afficit personas, utunque, sed ut contrahentes in locis, ubi Tridentinum publicatum, & receptum est; fraus autem illa, si qua fuit, actum invalidare non potuit, cum illi jure suo, alio declinandi, usi fuerint. Ita Coninc. c aliique.

17. Verum ex Delugo d omnino distinguendum est; Nam, si transferunt ita, ut domicilium mutaverunt, validè contraxerunt, si fuerit d. s. yerd ita, ut domicilium verè non mutaverint, contraxerunt invalidè. Ratio efficacior est, expressum Urb. VIII. Breve datum de Delugo lugo.

17. Quid si prædictus casus eveniat contra? Vir, & fœmina degentes in loco, ubi Tridentinum receptum non erat, diverterunt ad locum, ubi erat receptum, animo ibi Matrimonium contrahendi, ibique contraxerunt clandestinè. An ex eo, quod advenæ non tenentur legibus incolarum, licitè, & validè contraxerunt.

Respondeo. Quoad peccatum idem dic, quod modo dictum est in casu præcedente.

Quoad valorem, assero, invalidè hos contraxisse; nam, esto peregrini non teneantur legibus locorum pertinentibus ad speciale bonum; at tenentur legibus pertinentibus ad bonum commune; & certè, saltem contractus debere iniri juxta leges loci, ubi contractus celebrantur communissima sententia est, Ita Coninck, e aliique, quibus adde Pontium, f nimis fortasse fusc hac de re disputantem.

18. Ex dictis solvuntur duo casus sequentes. Titius incola erat loci, ubi Tridentinum receptum erat, Berta autem habitatrix erat loci, ubi non erat receptum, quod Juris sit Primò, Tiri ad locum Bertæ, vel Secundo, Berta ad locum Titii divertat, indigetne præsentia Parochi, & Testium, ut contrahant Matrimonium?

19. Respondeo. Quoniam, ut dictum est, in contractibus incundis, ratio habenda est loci, ubi sit contractus: idè in primo casu, si Titio ad Bertæ locum divergente, ibi Matrimonium contrahatur, non indiget ejusmodi Matrimonium Parocho. At in casu Secundo, hoc est, Berta transeunte ad Titii locum, indiget. Ratio utriusque est, quia sic servatur solennitas contractus juxta leges loci. Lege Boss. l. c.

§. III.

Qualis debeat esse præsentia Parochi, & Testium?

1. **U**T nihil obscurum remaneat de ejusmodi prima solennitate, quatuor sunt in consequentibus explicanda sigillatim, Qualis debeat esse præsentia, Qualis Ritus, Qui Parochus, Qui Testes?

Præsentia Moralit, satis, superque est.

2. Ejusmodi ergo præsentia Parochi, & Testium, cum requiratur, ut ii testificari possint de Matrimonio contracto, non est satis physica solum, & materialis, sed requiritur humana, & moralis, qua scilicet ipsi gant intelligant, & advertant, quid à contractibus agatur.

3. Quoniam verò hæc humana præsentia, seu assistentia duo dicit, alterum, quod se tenet ex parte voluntatis, sit Regula generalis.

a Castrop. d. 2. de spons. p. 13. §. 2. n. 1. cui adde Boss. c. 1. de mat. §. 2. citans S. Th. alioque. b Trid. sess. 24. c. 1. de ref. matr.

c Coninck. d. 27. nu. Sanc. l. c. n. 1. G. Ferr. d. 5. matr. diff. 4. n. 15. Boss. §. 29. hac re, quod per extensum ponit abid. De lib. 1. resp. mor. d. 26.

e Coninck. Boss. alii locis mox citantur. f Pont. d. 5. matr. c. 7. §. 1. §. sequens.

1. S. 2. §. 1. Hinc.

b S. 2. matr. c. 7. §. 1. §. sequens. c. 7. §. 1. §. sequens. d. 7. §. 1. §. sequens. e. 7. §. 1. §. sequens.

ralis. Ex his duobus sufficit prius, puta Parochum, & Testes ve ipsa percipere, quod ha certa persona Matrimonium incant, non requiritur autem necessario posterius, puta, quod Parochus, & Testes percipere velint, dummodo tamen, ut dictum est, percipiant. Ex corollariis, quæ jam subdo, clarius explicabitur Regula.

Præsentia amentis.

¶ 4. Hinc enim Amentes, Furiosi, Infantiles, Ebrii, Dormientes, quamvis Matrimonio sint præsentés, quia testificari illud non possunt, merito ab hoc munere repelluntur.

Præsentia non advertentis.

9. Quid si quis intersit animo advertendi, sed deinde propter mentis evagationem non advertat, quæ appellatur à Theologis assistentia virtualis?

Respondeo, hanc non esse fatis; quamvis enim attentio virtualis, fatis sit in Ministro, ut conficiat Sacramenta, tamen in casu nostro, in quo Parochi, & Testes debent re-
a Sanc. l.c. 10. §. 11. l Delug. de pæn. d. 17. num. 81.
stificari de facto aliorum, sufficiens a non est, quia sine attentione actuali, veri Testes esse non possunt.

Præsentia non cognoscens.

6. Hinc Secundò, si Sponsa, vel Sponsus velo faciem coopertus, saltem ex voce non cognoscatur certò à Parocho, & Testibus, invalidum Matrimonium contrahetur, quia tunc iidem non possunt de Matrimonio testificari.

Præsentia Casualis.

7. Hinc Tertio, etiam si Parochus, vel Testes non sint ad id specialiter vocati, sed casu, in loco contrahendi Matrimonium, ad-
b Sanc. l.c. 39. sint, vel illac casu transeant, advertant tamen ad id, quod agitur, validum erit Matrimonium. Ita Sanch. b quidquid dicat Pont. c exceptus à Leand. d qui ait Parochum, & num. 4. Testes debere esse vocatos, eisdemque debere liberè Matrimonio assistere: id, quod probat ex quadam declaratione Sacræ Congregationis. Sed contra Pontium est etiam Hur-
mar. d. 39. sint, vel illac casu transeant, advertant tamen ad id, quod agitur, validum erit Matrimonium. Ita Sanch. b quidquid dicat Pont. c exceptus à Leand. d qui ait Parochum, & num. 4. Testes debere esse vocatos, eisdemque debere liberè Matrimonio assistere: id, quod probat ex quadam declaratione Sacræ Congregationis. Sed contra Pontium est etiam Hur-

e & Aveis: f qui notat, prædictam Congregationem loqui, quando ex illo casuali transitu, vel præsentia, non potest benè percipi; quid agatur.

Præsentia per Interpretem.

8. Hinc Quarto. Si Parochus, & Testes nesciunt idioma contrahentium, sufficit, si ex signis, at enim verò certis, vel (ut habet Sanch. g sed mox explicandus) ex interprete ab ipsis, & à Sponsis liberè electo, sufficit, inquam, si certo Matrimoniale consensum ipse Parochus, & Testes percipiant. Certò autem percipient, non ex dicto solius interpretis, qui certè decipere assistentes posset, sed additis aliis signis, nutibus, immissione annuli in digitum Sponsæ, &c. Et sic intelligendus est Sanch. h ut notat Leand. i nam si Sanch. secus dicat, puta, me-
g Sanc. l.c. num. 3. h Sanc. l.c. num. 4. i Leand. d. 9. mar. q. 36. k Pont. l. 5. cap. 21. n. 10. §. 11. l Delug. de pæn. d. 17. num. 81.
rum interpretem sufficere, bene illum ob dictum periculum deceptionis impugnat Pontius. k Possit adhiberi duplicem interpretem, scilicet interpretem Interpretis, docet Delugo. l

Præsentia coacta.

9. Hinc Quintò. Si idem vi, vel dolo coacti intersint, modò verè percipiant, quid agatur, licet ipsi nolint percipere, sed oculos, auresque claudendo, ab iis, quæ fiunt, se avertere satagant, si nihilominus, ut dico, percipiant, valida est assistentia: quia, quamvis ex parte voluntatis adsit repugnantia, adest tamen totum id, quod requiritur à Tridentino. Ita Sanc. m alique, quibus adde Pontium, n qui, tamen, ut modo vidimus, negaverit valorem præsentia casualis, illam tamen concedit huic præsentia dolosa, vel coacta; unum autem con-
m Sanc. Boss. Cast. l. cc. §. Coninck d. 27. n. 44. n Pont. l.c. num. 5. o Sanc. l.c. num. 6. p Pont. l.c. num. 22.
sequenter, ipse viderit.

10. Contra, ut benè distinguit Sanch. o & nos jam innuimus; si, dum prædicti conantur, seu affectant, non percipere; verè minus percipiant, invalida erit præsentia, quia sic apti Testes Matrimonii esse nequeunt. Ad quam rationem, quia minus attendit Bossius p nimis immeritò vanam, & inutilem appellavit distinctionem Sanchez.

11. Illud autem hic certum est, peccare gravè

Kkk

e Craxel
Boss. d. 39.
locis m
ritari.
f Pont. l.
5. mar. c.
7. §. 1. §
sequen.
a Sanc. l.c.
10. §. 11.
l Delug. de
pæn. d. 17.
num. 81.
b Sanc. l.c.
39. sint, vel
illac casu
transeant,
advertant
tamen ad id,
quod agitur,
validum erit
Matrimonium.
Ita Sanch. b
quidquid
dicat Pont.
c exceptus à
Leand. d qui
ait Parochum,
& num. 4.
Testes debere
esse vocatos,
eisdemque
debere liberè
Matrimonio
assistere: id,
quod probat
ex quadam
declaratione
Sacræ Congre-
gationis. Sed
contra Pontium
est etiam Hur-

graviter eos, qui Parochum vi, vel dolo, ad assistendum Matrimonio, retinent (idem dic de iis, qui metu retinent, de quo mox) atque etiam puniendos ab Ordinario, & conjuges esse inhibendos, nè consumment Matrimonium, antequam fiant, & nisi facta fuerint, consueta denunciations. Ratio autem, quod ii, qui vi, vel dolo Parochum retinent, etiam præcendendo ab injuria coactionis, peccent, est, quia Sacri Canones volunt, ut Matrimonia iniuntur, & cum assistentia, & cum approbatione Ecclesie, eque vicem gerit Parochus; at hæc approbatio, quæ certè res gravis est, non habetur, Parocho repugnante, vel decepto.

12. Dixi (Parocho repugnante, vel decepto) nam, si vi, vel dolo retineres Testes (præcendendo ab injuria fortè illis allata) Sanch.

a Sanc. dic. d. 39. n. 12. ait, te solum peccare venialiter, quia Ecclesia eos non requirit, ut approbent, nomine ipsius, Matrimonium, sed solum, ut sint veri Testes. At Castr. *b* ait, esse morale, quia, pari modo Ecclesia requirit approbationem ipsorum, perinde ac Parochi. Sententia Sanch. quia est benignior, approbanda videtur: non enim facile præcepta odiosa sunt intelligenda de mortali, quando ut est in casu nostro, declarare legem possumus de veniali, ut univèrsaliter habet ipsemet Ca-

c Castr. Tr. Strop. *e*
1. disp. 1. de 13. Nota denique in hoc puncto de peccato cum G. Hurt. *d* quando esset gravis necessitas contrahendi, & sine justa causa, nolent Parochus, & Testes assistere, posse dolo, & aequivocatione eos induci ad assistendum, sed non posse cogi, quia vim facere nequeunt privati.

14. Semel, ut quidam fallerent Parochum præsentem, & colloquentem cum quadam puella, v. g. cum Maria, præsentibus ex condito Testibus, Sponsus ad idem colloquium accedens, nullis præmissis denunciationsibus, dixit: *Venio, ut videam Dominam Mariam, quæ est mea conjux*, & ipsa respondit. *Hic est meus conjux*. His ita ex arte peractis, quæsitum fuit, an validum fuerit hoc Matrimonium.

15. Respondeo, aliquos gravissimos Jurisconsultos, ut refert Delugo *e* putasse validum fuisse: Verùm idem Delugo docet, non fuisse, quia illa verba non dicta sunt practice,

ut causativa Matrimonii, quod tunc celebraretur, & de qua celebratione Parochus esse Testis debebat, sed demonstrative, ut significantia Matrimonium jam factum. Ad idem Delugo, licet Matrimonium esset dubium, & in dubio solet præsumi in favorem validitatis Matrimonii, tamen, quia in hoc Parochus fuit invitus, & non præcessere denunciationses, unde hoc Matrimonium, secundum jura, fuit Clandestinum, illi non est favendum, quia, ut sic, causa est odiosa, id est, contra jura clandestinum Matrimonium irritantia, (ut alias notant Doctores cum Sanchez *f*) & consequenter non erit validum pronuntiandum.

Extorta metu, vel mendacis presentia.

16. Hinc Sextò. Si Primò Parochus propter aliquem metum assistat. Secundò, si eodem metu det licentiam assistendi a tercio Sacerdoti, validum est Matrimonium. Ratio pro primò est, quia, esto, ea, quæ sunt ex metu, fiant ex vi, tamen vis, ut modò vidimus, non tollit validitatem hujus assistentia. Ratio pro secundò est, quia, verior doctrina habet, Jurisdictionem metu extortam, valere. Adde, hanc licentiam assistendi non esse actum Jurisdictionis, ut habet Sanchez. *g* Idem dic, si fictè, & non vero animo eam licentiam det Parochus; nam tunc, ad id esset titulus corolatus, hoc est, licentia extorta, & communis populi error, quo omnes putant, vero animo datam esse licentiam. Sanch. *h* & Averfa. *i*

17. Idem denique puto, valere scilicet licentiam, si Parochus illam det deceptus ex mendacis, vel dolo alicujus, ut si quis fingat, apud Parochum instantiam Principis pro dicta licentia impetranda. Nam, quamvis nihil magis contrarium consensui, quam error; undè tunc videatur Parochus verè licentiam non dare, tamen non ita est in casu nostro, si quidem, cum illa rogatio Principis non pertineat ad licentiæ concessionem, nisi admodum extrinsecè; judicandum est, eam non esse rationem finalem ad concedendam licentiam, sed solum impulsivam, quæ non vitiat consensum.

Assistentia

[*Affsentia Matrimonii contra prohibitionem Episcopi.*

18. Sed jam, his statutis, Inquires, si Episcopus Parochum prohibeat, nē huic, vel illi Matrimonio assistat, ipse verò assistat contra prohibitionem, esto cum peccato, de quo hic non agimus, validanē erit assistentia, atque adeo Matrimonium?

19. Respondeo. Si Episcopus legitimē amoveat, vel suspendat Parochum ab officio, validam non esse, patet ex se: sed, si ei perseveranti in suo munere, Episcopus prohibeat dictam assistentiam, quæ est quæstio proposita, duobus modis prohibitio procedere potest. Primò, si Episcopus solum prohibeat, nē Parochus assistat. Secundò, si, & prohibeat, & addat clausulam irritantem in hunc modum, *Prohibeo, ne assistas Matrimonio, quod, si assistas, nulla sit assistentia, & consequenter nullum Matrimonium.*

20. Si ergo sit primo modo, valebit assistentia, & Matrimonium, quia illa prohibitio solum notat illicitum usum, non verò inducit invaliditatem. Ratio est, quia, dum Parochus remanet Parochus, habet ex Tridentino (cui Episcopus derogare non potest) ut validē assistat.

21. Si autem sit secundo modo, difficilis est resolutio. Adhuc tamen dico, validam esse assistentiam, validumque Matrimonium. Ratio est eadem, quia, si is remanet Parochus, jam assistit, ut Parochus, & consequenter validē: Ita Delugo, *b* referens, Sacram Congregationem monuisse quemdam Episcopum, ut revocaret edictum, quo præcipiebat, ut, si Parochi assisterent Matrimonio occultis, id est, non præmissis denunciationibus, assistentia, & Matrimonia essent invalida; quod certè præceptum (ait merito Delugo) dare non poterat Episcopus, quia hoc fuisset concedere novum impedimentum dirimens Matrimonia, ad quod non extenditur Episcopi potestas.

22. Quid si Episcopus interdixit Parocho, nē daret licentiam alteri Sacerdoti, ut sic assisteret Matrimonio, vel præcepit, nē daret, nisi talibus Sacerdotibus approbatis, ipse verò contra prohibitionem, daret, validanē esset licentia?

Respondeo, Diana *e* utitur distinctione. *c* Diana. *p*. Si non adest, inquit, in tali prohibitione De-
eretur irritans, erit valida, si adest, erit in-
valida. Sed tu vide, an ex doctrina modò alla-
ta à Delugo, colligere possis, in utroque casu
esse validam, quia in utroque casu agit Pa-
rochus, ut Parochus.

[*Affsentia Matrimonii contra prohibitionem Summi Pontificis.*

23. Si Summus Pontifex idem prohibeat Parochis, sub expressa clausula assistentiam, vel Matrimonium irritante (nam secus semper esse interpretandum pro valore, & in favorem Matrimonii) censeo, in validam fore assistentiam, & Matrimonium, nam Summus Pontifex potest dimidiare auctoritatem Parochi, potest novum impedimentum dirimens condere, potest Concilio Tridentino derogare, &c. Lege Boss. *d* qui immerito de præfenti resolutione absolute sic data dubitavit, sicuti valdè merito ibidem cum Reginaldo, Pontio, & Barbosa notavit, mortaliter peccaturos eos, qui scienter contra Pontificis (adde, vel Episcopi) prohibitionem iusta de causa latam, quamvis sine clausula irritante, Matrimonium contraherent: excepto, si certò scirent, nullum subesse impedimentum, causamque omnem prohibitionis cessare.

[*Pœna hanc solemnitatem non servantium.*

24. Pœna contrahentium sine Parocho, & Testibus præter peccatum, & iritationem Matrimonii sic contracti, nulla lata est à Tridentino. In iure autem antiquo antè Tridentinum, est privatio cuiusdam favoris, quo scilicet, qui ignoranter contrahit cum impedimento dirimente, facit nihilominus prolem legitimam; cuius favoris privatio etiam nunc viget, cum non fuerit à Tridentino, ne tacitò quidem ablata. Lege Ave. *f*. & aliof. *Sanc. l. 3.*

25. Pœna Parochi, vel Sacerdotis assistentis Matrimonio sine aliis Testibus, ut etiam Testium assistentium absque Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi licentia, est illa, quam is infligit Ordinarius, & quidem, gravem, ejus arbitrio. Ita Tridentinum. *f* Un-
de probabiliter aliæ pœnæ graviores fuerunt à dicto Tridentino sublata, quia, quando
lege

à G. Hurt. lege nova (inquit Hurt. s) imponitur mitior pœna, quam erat imposita lege antiquiore, cessat antiqua, undè tacitè à nova lege videtur auferri.

§. IV.

Præter assensum, quemnam ritum debeat observare Parochus?

Quibus verbis utetur?

1. **E**A servare debere, quæ Tridentinum loc. b cit. præscribit: præscripsit autem Primò in hunc modum. Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat, *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, vel aliis utatur verbis, juxta receptum cujuscuque Provinciae ritum.

2. Ubi nota Primò, sensum illius (*conjungo vos*) esse, Declaro, seu approbo conjugalem vestram conjunctionem; nam cæterum contractus Matrimonialis fit per verba ipsorum conjugum; undè constat, hæc Parochi verba non esse, neque de essentia, neque de ulla ratione Matrimonii.

3. Nota Secundò, hæc verba debere à Parocho profertur; etiamsi per Interpretem, modo superius dicto, consensum conjugum exceperit; neque enim necesse est, ut conjuges ea intelligant, sicuti, nec necesse est, ut pœnitens qui confitetur per similem interpretem, intelligat Idioma Confessarii ipsum absolventis.

4. Nota Tertio, Si hæc verba non profertur Parochus, quamvis peccet, quia contra præscriptum Tridentini agit, non tamen, ut ego cum aliis censeo, peccabit, nisi venialiter, quia hæc non videtur esse res gravis. Putat tamen esse mortale Aversa, d aitque, ita sentire communiter alios. Mihi certe incredibile apparet silentium horum verborum grave quid esse, & Parocho in rebus Sacramento Matrimonii necessariis non deficienti, damnationem æternam afferre.

Quam interrogationem faciet Parochus?

5. Nota Quarto, illud (interrogantis, &c.) interrogari enim (& quidem ritè prius

vir, deindè mulier) debent, non de impedimentis, an fortè aliquo laborent; id enim tunc non est expediens, & jam, si aliquo laboraverant, supponitur circa illud fuisse dispensatum, sed solum de mutuo consensu ab ipsis exhibendo. Hanc tamen interrogationem omittit, propter similem rationem, quam modo diximus, non puto fore mortale. Immo, si ex se Sponsi non interrogati consensum præbeant, non esset à Parocho addenda, quia tunc otiosa foret interrogatio.

Quam Notationem?

6. Jam verò præscribit Secundò, ibidem Concilium, ut habeat Parochus librum, in quo conjugum, & Testium nomina, diemque, & locum contracti Matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat.

7. Nota, hoc grave quid esse, cum requiratur, ut constet in Ecclesia de Matrimonio contractis, ac propterea peccari f mortaliter à Parochis, si id ipsi non servent.

Consuetudines servet Parochus, & ad Communionem Sponsos adhortetur.

8. Tertio, ibidem Concilium confirmat alias consuetudines, si quæ sunt in Provincia, juxta quas cum laude, id est, piè, ac Religiosè administrari fortè soleat hoc Sacramentum, hortaturque, ut Sponsi antequam contrahant Matrimonium ritè confessi Sacra Eucharistia reficiantur.

Exquirat à Sponsis Notitiam rerum Fidei.

9. Hactenus ex Tridentino, sequuntur quædam pertinentia ad ritum, de quo agimus. Primum est, ut Parochus advertat, an sciant conjuges rudimenta Fidei, quod si nesciant, non possent ex rigore expelli à Matrimonio celebrando, quia nihil de hoc Concilium, vel Sacri Canones decernunt. Immo, nec Episcopum posse præcipere, ut hi ignorantibus arceantur, putant nonnulli, quia (ajunt) sic conderet novum impedimentum dirimens, ad quod, ut modo diximus, non se extendit potestas Papa inferioris. Verum contra est, quia hoc non est ponere novum impedimentum, sed differre Matrimonium pro

*à Sanc. Co-
ninck,
Dianna, a-
liisq. ap.
Av. q. 6.
mat. sec. 7.
V. Obligat.
d Aversa
l. c.*

*e Sanc. Co-
ninck Dis-
na q. 6.
dem de
loc. cit.*

*F. Avila
V. Dicit.*

tempore opportuniore, & ad Parochum pertinere uti aptis remediis pro instructione suorum. Differat igitur cum prudentia, nam omnino expellere integrum ei non est.

In Ecclesia assistat Matrimonii Parochus.

II. Secundum, ut in tali loco, hoc est in Ecclesia celebretur regulariter Matrimonium, & non alibi. Quare prudenter in Paronimitana & Diocesis Synodo anni 1652. sic præscribitur. Nullo autem in loco, nisi in Ecclesia, qua propria Sacramentorum domus, est, Sponfos (Parochus) jungat, nisi iustam ob causam nobis (Hoc, est Archiepiscopo) probatam.

Quocumque tempore assistat.

III. Tertium denique est, videre, an tali solum tempore matrimonia sint celebranda? Verum nihil de hoc Sacri Canones, vel Concilia. Quare possunt quocumque tempore mane, Vespere, die Festivo, Feriato, &c. Nam, quando in Sacris Canonibus prohibentur Nuptiæ in Quadragesima, vel Adventu, id non intelligitur de ipso Matrimonii contractu, sed de solennitatibus Benedictionis, & Traductionis, quæ fieri solent post Matrimonium contractum, ut omnibus est compertum, & nos infra explicabimus.

§. V.

Quis Parochus?

I. Proprius debet esse Parochus, qui assistere debet illis, qui in Matrimonio sunt copulandi.

Quare I. Summus Pontifex pro toto Orbe.

II. Archiepiscopus pro suis, & in decursu visitationis pro ovibus sui suffraganei, vel quando ad eum fuit appellatum, & sententia data transit in rem iudicatam, vel elapsum est decennium appellationis.

III. Episcopus pro sua Diocesi.

IV. Abbates nulli Episcopo subiecti pro suis, in quos habent jurisdictionem Episcopalem (non tamen, qui Abbatiam illam Tamburinus de Sacramentis.

habent in commendam, de qua quaestione vide Dian. b)

V. Capitulum Sede Vacante item pro suis.

VI. Legatus à latere pro suæ legationis Provincia.

VII. Cardinales pro suo titulo; Hi omnes & possunt Matrimonii legitime assistere, quia omnes sunt Ordinarii, & Pastores respectivè ad prædictos,

Idem possunt Vicarii Generales ipsorum, ex vi d Vicariatus, Idem Viceparochi, id est ii, quibus legitime Parochiæ cura plenè mandatur, quamvis enim, non sint proprietarii Parochi, sed delegati, verè tamen pro eo tempore Parochi sunt, & Pastores. Hæc e fuisse docent plures contra alios in aliquo discrepantes.

2. Rursus. Parochus non Sacerdos. Parochus excommunicatus, etiam si nominatim sit denunciatus, atque adeo vitandus, suspensus, irregularis, interdictus, Parochus putatus communiter talis ob titulum coloratum (Idem de Episcopo, Archiepiscopo, &c.) immò etiam cum solo communi errore, licet sine titulo, quando dicitur Parochus intrusus, validè assistunt, ut item validè dant licentiam Sacerdoti, ut assistat, quia huiusmodi assistentia, assistendique licentia non sunt actus Jurisdictionis, à cuius usu excommunicatus, prædictique privantur. Ita Doctores f citati contra alios.

Validè, dixi, nam, an licitè, dicam in Tr. de g Excommunicatione.

Quis ex licentia Parochi.

3. Præterea Parochus, vel ii, quos modo recensuimus, possunt hanc licentiam assistendi delegare alteri: sed certè solum ei, qui sit Sacerdos (non requiritur autem, ut sit approbatus ab Ordinario) clare enim Tridentinum h requirit Sacerdotem, & nil præterea.

Licentia autem hæc, vel scripto, vel voce delegari à prædictis potest, vel particulariter ad hoc certum Matrimonium, vel generaliter ad matrimonia quæcunque.

4. Si detur alicui Sacerdoti licentia absolute ad omnia Sacramenta administranda,

LII dari

e Sanc. D. na ap. o. dem. loc. cu.

a Tomar. Diocesi. Synod. 1652. p. 2. n. 116.

e Sanc. D. na ap. o. dem. loc. cu.

b Dian. p. 11. Tr. 3. ref. 35.

c Pont. l. 5. cap. 10. Sanc. l. 3.

mat. d. 28. Et passim: d Sanc. l. 3. mat. d. 7. nu. 10.

e Sanc. l. 3. mat. d. 29. nu. 18.

Castr. d. 2. de spons. p. 13. §. 11. nu. 2.

G. Hurt. d. 5. mat. diff. 9. Coninck. d.

27 à du. 2 Pont. l. 5. c.

11 Perez de mat. d. 41. sec. 1. f Ap. Dian.

p. 11. tr. 3. ref. 33. V. Et tandè. Vido Etiã ib. Tr. 5.

Ref. 10. g In Tr. de Exc. c. 8. §.

1. h Trid. ses. 24. c. 1. de ref. matr.

dari etiam hanc assistentiam quia, improprie
saltem, hanc assistentia est quaedam admini-
stratio Sacramenti Matrimonii, docet Co-
ninc, & ex declaratione Cardin. Pontius,
& Castrop. apud Dianam, a sed de hoc sub-
dubitat Aucta, b nisi alia circumstantia id
persuadeat. Hurt. e verò clarè negat, re-
quirit enim licentiam generalem ad exercen-
dum officium Parochi. Ratio est, inquit,
quia hæc assistentia non est administratio Sa-
cramenti Matrimonii cujus soli conjuges
sunt Ministri. Certe utraque sententia pro-
babilis est.

a Dia. p. 11
Tr. 3. ref.
32. Vide e-
tiam ibid.
Tr. 5. ref.
10.
b Av. q. 6.
mat. sec. 4.
§. Item.
c G. Hurt.
d. 5. mat.
diff. 11.

Quæ licentia.

5. Non sufficit tamen licentia præsum-
pta, nec tacita de futuro; tacita vero de
præfenti, ut si Parochus videns Sacerdo-
tem parare se dictæ assistentiæ, & cum pos-
sit prohibere, taceat, sufficere, probabilius
est.

d Cast. l. c.
§. 2. n. 3. &
4 citans
Pont. San.
Con. con-
tra Meno-
shium, a-
nosque.

Licentiam hanc, etiam metu, vi, dolo, &c.
extortam valere, diximus §. 3. n. 4.

*Mors Parochi post licentiam datam, quid
operetur?*

6. Si Parochus dedit mihi potestatem
assistendi huic Matrimonio, & antequam
assistam, moritur (idem, si amoveatur ab
officio) validè ne ego assistam, distinguen-
dum est. Vel enim Parochi mors nondum
scitur, vel jam scitur. Si prius, ob titulum
coloratum, & communem errorem, validè
assistes juxta legem Barbarius. e Si poste-
rius, assistes invalidè, quia delegatio ad ca-
sum determinatum spirat, mortuo delegan-
te. Lege Sanch. f afferentem differentiam
inter delegationem ad unum quid determi-
natum, & delegationem ad casum, personæ
que indeterminatas, de qua re nos universali-
ter egimus supra Tract. 2. de dispensationibus
cap. ultimo.

e L. Barb.
ff. de Prat.
f Sanch. l. 8.
mat. d. 28.
à n. 64 vi-
de etiam
Delag. lib.
1 resp. mor.
dub. 35.

*Licentia data, sed non scita quid o-
peratur?*

7. Si licentiam datam esse à Parocho,
Sacerdoti non constet, invalidè hic assistet,
quia eam nondum habet, donec acceptet,
acceptare autem legitime non potest, dum
eam datam esse, ignorat. At si dictus Sa-

cerdos nuncium suum misit ad Parochum,
ut dictam licentiam peteret, quam Paro-
chus concessit, & Nuncius nomine Sacerdo-
tis accepit, assistet validè g (sed certè il-
licite graviter, quia sic semper adest pericu-
lum eam nondum esse datam, unde Matri-
monium sit invalidum.) Ratio autem, quod
tunc, si vere, quando sic assistentia invenia-
tur, licentia fuisse concessa, sit dicta assi-
stentia valida, est, quia communiter Do-
ctores tradunt, ut notat Castropal. h & col-
ligitur ex Jure, i cuiuslibet Beneficii, Privi-
legii, Dispensationis, Facultatis, & Gratia
concessio à puncto concessionis factæ Nun-
tius ad id specialiter destinato acceptanti, ha-
bet effectum. Lege, quæ in hanc eandem
rem ego in superioribus k dixi.

g Cast. d.
2. de p^o
p^o n. 11.
6. cum
Contra b
Sanch. m.
179. G. de
p^o p^o.
h & col-
ligitur ex
Jure, i cuius-
libet Benefi-
cii, Privile-
gii, Dispensa-
tionis, Facultatis,
& Gratia
concessio à puncto
concessionis factæ
Nuntius ad id
specialiter destinato
acceptanti, habet
effectum. Lege,
quæ in hanc eandem
rem ego in superioribus
k dixi.

Licentia data à Parocho suo Cappellano.

8. Si Parochus det licentiam generalem
ministrandi Sacramenta, seu juxta dicta n. 4.
exercendi officium Parochi Sacerdoti suo v.
g. Coadjutori, quem nos Cappellanum Pa-
rochia appellare solemus, An, sicuti potest
Cappellanus is, assistere ipse Matrimonio, ita
possit alium subdelegare, qui alicui Matri-
monio assistat, dubitari merito potest. Ad
quod Respondeo. Sanch. l. viderit ex con-
textu velle, quod possit in absentia Parochi,
non verò in ejus præfentia, quia in absentia
est delegatus ad universitatem causarum, non
verò in præfentia: at sentio cum Hurtado, m
qui vult posse in utroque casu, quia in utro-
que est delegatus ad universitatem causa-
rum.

h Tr. 1. de
de p^o n. 4.
i p. 1. §. 1.
m. 10.
v. i. C. Sanchi
abfentia de
Prebenda
m. 6.
k Supra l.
5. de p^o
in Tr. de
cast. ref. 1.
g. 5. 1.
m. 18.
m) Sanch. l.
mat. d. 3.
m. 19.
d. 5. mat.
diff. 10.

Licentia assistendi revocari potest, &c.

9. Denique licentiam hanc assistendi,
datam Sacerdoti, posse revocari, sed, ut
revocatio habeat effectum, debere à Sacer-
dote per Nuntium ad id ipsi destinatum, co-
gnosci revocationem iidem Doctores no-
tant.

*In Ordinem ad quosnam Parochianos, Potest
Parochus prædictam licentiam con-
cedere.*

10. Præmitto, quatuor modis posse
quempiam esse, (quantum ad præfens in-
stitu-

e p^o
m. 1.
d. 3.
re ut
edit
que d.
l^o.
p^o.
5. 1.
e. de
Trid.
14. c.
f. Hoff.
mat.
5. 15.

Aitutum facit) in aliquo loco. Primò animo ibi perpetuo, seu absolute, habitandi, quo pacto dicitur is habere ibi domicilium. Secundò, animo ibidem habitandi pro majori parte plus minus anni, ut habet Hurr. a vel, ut alii apud Delugo, b pro parte anni absolute majore, seu saltem pro æquali, perindè solent habitare scholastici in Universitate, litigantes in Curia Principis, &c. quo pacto dicuntur habere ibi, quasi domicilium. Tertio, transeunter per aliquot dies, vel paucos menses, animo redeundi ad locum sui domicilii. Quarto vage, idest sine ullo animo hic, vel illic, sive per domicilium, sive per quasi domicilium, habitandi. Notas differentiam? Hi quæri nullum certum habent domicilium, habent Tertii, ut, & duo primi.

11. Dico jam Primò. Parochus loci potest validè assistere Matrimonio existentium in eodem loco primis duobus modis, idest per domicilium, vel, quasi domicilium in dicti Parochi Parochia habitantium (etiam primo die, quo sine fuco, & fallacia ibi habitare dictis modis incipiunt) non vero potest validè assistere Matrimonio in eodem loco existentium tertio modo, idest transeunter. Ratio est quia respectu illorum is verus est Parochus, non vero respectu horum. Ità Doctores citari præter Pont. c qui cum Sa d affirmat Parochum validè assistere Matrimonio etiam existentium, tertio modo in loco, ubi d Sa p. Pa. ipse est Parochus.

12. Dico secundò. Matrimonii Vagorum quilibet Parochus potest assistere ex sententia Sanch. Pont. ll. cc. & Barbosa e referentis decisionem quandam de hære. Ratio est, quia cum hi nullum habeant Parochum, quemlibet eligere possunt pro suis Matrimoniis, sicuti quemlibet eligunt pro suis Confessionibus: At ex sententia Coninck, & Hurr. locis cit. aliorumque apud Bossium f non potest quilibet Parochus, sed solus ille in cujus Parochia hi Vagi inveniuntur, quando contrahunt. Ratio est (inquit) quia tunc ille est ipsorum Parochus. Sane hæc posterior opinio tutior est, & eligenda, saltem in praxi, licet, priorem esse probabilem, negare non possim, quam, magis esse receptam, testatur ibidem Bossius. Quoniam verò mox dicemus, satis esse, ad validam assistentiam Matrimonii, Parochum unius ex contrahen-

tibus, idè, si unus sit Vagus, quamvis alter fixam habeat alicubi sedem, potest Parochus huic matrimonio assistere, tanquam Matrimonio Vagorum.

13. Debere autem dictum Parochum, antequam iis Vagis assistat, diligenter inquirere, an aliquo impedimento laborent, immò ex Tridentino g debere Parochum g Trid. ses. licentiam habere ab Ordinario hos (sive u- 24. c. 7. de terque, sive alter tantum sit Vagus) Matrimo- ref. matr. nio conjungendi, monitione opus non est.

14. Eos, qui sunt in via, animo relinquendi antiquum domicilium, & aliud acquirendi, qui tamen nondum ad hoc pervenerunt, ad Vagos reducit Castrop. numer. 11. ex Sanch. & Gutierrez: quare pari modo à Parocho, ubi inveniuntur, Matrimonio erunt ex tutiore nostra sententia copulandi: hi enim, cum pristinam reliquerint habitationem, novam verò non dum acquisierint, nullum per se Parochum habent, habent ergo, more Vagorum, illum, in cujus Parochia inveniuntur.

An suis, sed existentibus extra Parochiam?

15. Ex dictis emergit gravis dubitatio. Si unus ex conjugibus habitet in una Parochia, alter in alia, quis erit aptus Parochus pro illorum Matrimonio? Ut responsum distinctè percipias, figuremus duos casus.

16. Primò, Petrus, & Berta habitant ambo in Parochia Sancti Antonii. Secundò, Titius, & Catharina non habitant ambo in eadem Parochia, sed Titius in Parochia Sancti Antonii, Catharina in Parochia S. Nicolai.

Hacfiguratione posita, nimis certum est, Parochum Sancti Antonii validè assistere Matrimonio Petri, & Bertæ, quia cum is utriusque sit Parochus non est, unde de assistentia legitima dubitetur. Atque hic est primus casus.

17. Quoad secundum; Certum item sit, tum Parochum Sancti Antonii posse assistere in Parochia ipsius Sancti Antonii Matrimonio Titii, & Catharinæ, tum Parochum Sancti Nicolai posse assistere in Parochia ipsius Sancti Nicolai eidem Titii, &

Catharinæ Matrimonio. Ratio est, quia, satis servatur forma Tridentini. Ii enim, dum in sua Parochia existunt, vere Parochi sunt respectu Matrimonii inter illos duos, quorum unus est suus Parochianus, esto alter ex conjugibus alterius sit Parochia; connexorum enim eadem est ratio.

18. Certum præterea sit nobis, vel profecto valde probabile, Parochum Sancti Antonii valide assistere dicto Matrimonio Titii, & Catharinæ in Parochia Sancti Nicolai, & Parochum Sancti Nicolai in Parochia Sancti Antonii. Ratio est, quia adhuc ille Parochus est proprius respectu Matrimonii inter

a Sanc. l. 3. mat. d. 19. Cast. d. 2. p. 13. 8. 9. n. 7. Lean. d. 7. matr. qu. 16. Coninc. d. 27. n. 19. Hen. lib. 11. matr. c. 3. G. Hurt. l. mox cit. b G. Hurt. d. 5. matr. diff. 6.

illos duos, quorum alter suus est Parochianus. Esse enim ipsum in aliena Parochia non tollit, ipsum esse eodem modo Parochum suorum Parochianorum, sicuti est in sua, sed solum notat, illud officium congruentius, tunc pertinere ad Parochum loci, quam ad ipsum. Ita Sanchez, a quamvis Navarrus, & Pontius id negent apud Gasparem b Hurtadum.

19. Illud ergo superest aliquanto incertius. Quid, si, vel Parochus Sancti Antonii, vel Parochus Sancti Nicolai assistat, si ve Matrimonio Petri, & Berræ, si ve Matrimonio Titii, & Catharinæ in aliena omnino, seu tertia Parochia v. grat. in Parochia Sancti Hippolyti, ad quam, nec conjuges, nec duo illi Parochi ullo modo pertinent?

c Sanc. l. c. G. Hur. lo. c. Con. l. c. d Navar. que sequitur Pontius, alii quos citat. Hurtad. c Conin. d. 27. d. 3. Pont. lib. 5. à c. 29. Sanc. lib. 3. mat. d. 33. Av. qu. 6. mat. sec. 4. v. Item dubitatur.

20. Respondeo, adhuc valide assistere, Ratio est fere eadem, quia ibi is est Parochus respectu illius Matrimonii inter duos, quorum alter sua ovis est; quare satis, superque satis sit Tridentino, quod nihil aliud requirit, nisi præsentiam proprii Parochi: ita Sanchez. c aliique contra Navarrum, d aliofque quorum sententiam tamen probabilem esse, non nego. Præterea, sicuti diximus, posse valide Parochum extra Parochiam suis assistere, ita affirmamus, posse Sacerdotem, cui Parochus assistendi licentiam det; Excepto, si ita det, ut expressè sub clausula irritante, illam ipsi limitet, ut assistat in propria Parochia, de qua relate Coninck, e aliique.

21. Si inquiras, an peccet Parochus, si in aliena Parochia assistat Matrimonio suæ ovis?

Respondeo, non peccare, quia assistere non est actus Jurisdictionis (hanc enim Jurisdictionem, quando est contentiosa, fateor licitum non esse exerceri in alieno Territorio) nec continet strepitum externum, ut continent Denunciationes, & Benedictiones, quas item fateor, illicite fieri in Territorio non suo. Ita Hurtadus, & Leander loc. cit. Quod dictum est de Parocho, ob parem rationem dic de Sacerdote delegato ad assistendum, quantum est ex hoc capite, nam, si forte à Parocho, ut modo innui, prohibitus fuisset, secundum gravitatem prohibitionis, esset culpa mensuranda.

Pœna assistentis Matrimonio alieni Parochiani.

22. Pœna, quam incurrit Parochus, vel Sacerdos assistens Matrimonio Parochiani non sui, vel illud benedicens, ex Tridentino f est, tandiu suspensum manere ab Officio, & Beneficio, quandiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu à quo Benedictio suscipienda erat, absolvatur, quæ suspensio est ipso facto, ut habet Averfa, g addens, si Parochus det licentiam Sacerdoti assistendi Matrimonio ovis non suæ, pœnam hanc ab ipso Sacerdote, non à Parocho incurri, quia Tridentinum assistenti imponit hanc pœnam, non verò assistentiam mandanti.

f Trid. s. 24. c. 1. de ref. matr. G. Hurt. d. 5. diff. 17. f. 1. g Av. qu. 6. sec. 8. v. Denunt.

Quis nam Parochus assistet Matrimonio inter absentes?

23. Inquires item hic, qui nam Parochus assistere debet Matrimonio, quando hoc contrahitur per Procuratorem, vel per Epistolam? Respondeo, casus duplici modo posset occurrere. Primò, ut alter ex Sponsis, sit Parochianus loci, ubi contrahitur Matrimonium per Procuratorem alterius Sponsi absentis, & tunc poterit, ut patet ex supradictis, huic Matrimonio assistere Parochus illius loci, vel alius Sacerdos ex licentia dicti Parochi, vel ex licentia Parochi absentis; Secundò, ut uterque Sponsus sit absens; & Procuratores contrahere debeant in loco, qui ad neutrum Sponsum pertinet v. grat. Sponsus sit Paormitanus, Sponsa sit Hispana,

pana, & utriusque Procuratores sint Messanæ. De his ergo quæri potest, quis debeat esse Parochus assistens: Id certe apud neminem ex his Doctoribus, quos præ manibus habeo, invenire potui. Ad hoc ergo sic, salvo Sapientiorum iudicio, responderem. Cum Doctores omnes, & Tridentinum semper clament, debere esse proprium Parochum, saltem unius ex contrahentibus, qui Matrimonio assistat, sit, ut, quia Parochus Messanensis non sit Parochus, neque utriusque, neque alterius, neque ullo modo ejusmodi contrahentes sint Vagi, fixam enim habent sedem suam, alter Panormi, alter in Hispania, Procuratores autem supponimus, contrahere Matrimonium Messanæ, sit, inquam, ut non possit dictus Parochus Messanensis esse legitimus assistens talis Matrimonii. Debet igitur esse Parochus Sponsi, vel Sponsæ, qui, quia est absens, det licentiam alicui Sacerdoti existenti Messanæ. Neque id difficile factum erit, si cui enim debet Messanam afferri fides denunciationum, quæ necessariò, ut mox dicemus ex Tridentino, exhiberi debent in Parochia Sponsæ, & Sponsi, ira poterit afferri licentia assistendi.

§. VI.

Qui Testes.

1. **P**Lura de hujusmodi Testibus dicta sunt propter connexionem, quam habent in hac re cum Parocho: solum ergo duo sunt, vel addenda, vel confirmanda.

2. Primò. Non sufficit, si unus, immò etiam plures Testes sint præsentis consensui viri, & alter, sive alii, etiam plures, consensui mulieris, vel contra. Nam iidem, tum Testes, tum Parochus integro contractui Matrimonii præsentis esse debent, ut de illo testificari queant, & Tridentino satisfacere.

3. Secundò, quamvis in aliis commerciis humanis plerumque, præsertim in rebus gravibus, ut actus sint legitimi, desiderentur Testes idonei, sive omni exceptione majores; unde in jure repelluntur à testificando infames, excommunicati, propinqui, scæminæ, &c. tamen in casu nostro factis est, ad validitatem, quilibet, qui usu rationis polleat, advertatque, quid agatur. Quare sufficiunt prædicti infames, excommunicati,

propinqui, scæminæ, ut etiam servi, pueri rationis compotes, immò etiam Infideles. Ratio est, quia Tridentinum Testes requirit, nihil restringens, ad eorum qualitates exquirendas. Et meritò, quia id auferret periculum, vel scrupulum nullitatis Matrimonii. Adde Primò, si necessaria foret in Testibus qualitas aliqua, jam suppleri à Parocho, qui certè est Testis qualificatus, quiq; aliis auctoritatem præsentia sua conferre potest. Et certè suppletur etiam ex voluntaria electione utriusque partis. Adde Secundò, cum hæc Tridentini dispositio corrigat jus commune, in quo ante Tridentinum nulla erat necessaria Testium præsentia, interpretandam illam esse, ita, ut quantò minus possit, illud Jus corrigat. Hæc fuit Sanch. a aliique.

4. Dixi in casu nostro, id est ad contractionem Matrimonii, nam ad probandam Matrimonii jam contracti invaliditatem, ut illud scilicet dissolvatur, Testes debere esse omni exceptione majores, rectè notant iidem Doctores, & decrevit Summus Pontifex. b

CAPUT III.

De Denunciationibus.

§. I.

Quanta sit earum obligatio.

1. **T** Tridentinum sic e habet: Ut in posterum, antequam Matrimonium contrahatur, ser à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos Matrimonii sit contrahendum. b C. 1. de

2. Porò hæ denunciationes, quæ tandem nihil aliud sunt, nisi monitiones quædam, ut, qui fortè noverit impedimentum aliquod intercedere inter eos, de quibus fit monitio, illud Parocho manifestet; hæc inquam, denunciationes, si negligantur, non invalidant Matrimonium, ut nuper diximus, at peccari, tum à Parocho, tum à contrahentibus, qui eas omittunt, dubium non est, & quidem ex se mortaliter, quia ex se gravis res est.

3. Excusat autem à mortali. Primò, parvitas materiæ, puta, si omitteretur tertia denunciatio, quando nullum esset morale

Mmm 3 peri-

a Sanc. lib. 3. d. 39. c. 41. Canon. d. 2. de spons. p. 13. §. 13. Aver. q. 6. matr. sec. 5. Boss. de matrim. c. 5. §. præfer. 12. Leand. d. 7. matr. q. 44.

Diana vocans hanc doctr. com. p. 11. Tr. 7. ref. 33. b C. 1. de Consan. quineit. c Trid. sess. 24. c. 1. de ref. matr. d. Sanc. lib. 3. matr. d. 5. nu. 7. Villalob. Diana, a-llique ap. Aversam

mandum.